

A Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat részvételi koncepciója

2023. május

Tartalom

Mit jelent a részvételi önkormányzás?	3
Hogyan készült a részvételi koncepció?.....	4
Mit jelent a részvétel?	4
Mit nem jelent a részvétel?.....	7
Kik vesznek részt?.....	8
Minőségbiztosítás a részvételi folyamatokban.....	8
A részvétel intézményesítése	9
Az alapok: ügyfélbarát működés és közösségfejlesztés	9
Fokozatos fejlesztés.....	10
A részvétel szintjeivel kapcsolatos célok	10
Jogszabályok és belső szabályzatok	11
Közösségi Részvételi Iroda	12
Intézkedési terv	13

Mit jelent a részvételi önkormányzás?

Az önkormányzás azt jelenti, hogy polgárok egy csoportja közösen és önrendelkező módon alakítja környezetét és jövőjét, vagyis bele tud szólni az őket érintő döntésekbe. A települési önkormányzat ma Magyarországon az önkormányzás leginkább elterjedt formája, amely az elmúlt évtizedek politikai és történelmi körülményei miatt gyakran és sok szempontból a polgároktól elszigetelt hivatalrendszerként működik. Miközben a települési önkormányzat a képviseleti demokrácia kiemelten fontos intézménye, a részvételi demokrácia elveinek és eszközeinek alkalmazása lehetőséget ad arra, hogy az állampolgárok újra magukénak érezzék és ellenőrzést tudjanak gyakorolni felette, illetve arra is, hogy az önkormányzat intézményrendszere érzékenyebben és tartalmasabban tudja betölteni eredeti funkcióját.

Az állampolgárok és az önkormányzat közös felelőssége, hogy az önkormányzat szervei és intézményei folyamatosan visszajelzést kapjanak a munkájukról és nyitottak legyenek a lakosok igényeire, javaslataira és kreativitására. A részvételi önkormányzás célja és egyben eszköze annak, hogy a helyi közéletben mindenki részt tudjon vállalni és senki se legyen kirekesztve a politikai közösségből etnikai származása, kora, neme, identitása, társadalmi státusza, vallása, testi vagy mentális állapota vagy bármi más miatt.

A polgárok közvetlenebb részvétele az önkormányzat működtetésében és a közös döntések meghozatalában nemcsak a helyi demokratikus kultúra fejlődését idézi elő, hanem a közös tudás létrehozásával és a rendszeres és érdemi párbeszéddel új, kreatív, hatékony és igazságos megoldásokat találhatunk Józsefváros közös problémáira is.

A Józsefvárosi Részvételi Koncepció célja, hogy megteremtse a részvételi önkormányzás alapjait és intézményes kereteit Józsefvárosban és konkrét intézkedési tervet fogalmazzon meg a Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat (a továbbiakban: Józsefvárosi Önkormányzat) és szervei számára a következő 1-5 év távlatában.

A részvételi koncepció **HOSSZÚ TÁVÚ CÉLJAI:**

- a Józsefvárosi Önkormányzat társadalmi beágyazottságának erősítése,
- a Józsefvárosi Önkormányzat demokratikus működésének biztosítása,
- a részvételi önkormányzati modell alapjainak megteremtése.

A koncepció segítségével olyan **JÓZSEFVÁROSI ÖNKORMÁNYZATOT** kívánunk kialakítani, amely

- nyitottan és rugalmasan reagál a lakosság és az egyéb helyi szereplők igényeire és szükségleteire,
- bevonja a lakosságot és az érintett szereplőket a legfontosabb, őket érintő döntésekbe,
- tiszteletben tartja és megerősíti a leginkább sérülékeny csoportok lehetőségeit.

Mindehhez szükség van arra, hogy megerősödjön a **JÓZSEFVÁROSI LAKOSOK** állampolgári öntudata és közösségi aktivitása, és hogy a helyi lakók képesek legyenek

- bízni magukban, egymásban és az önkormányzatban,
- kiállni magukért,
- megfogalmazni igényeiket és érdekeiket,
- kritikus és konstruktív párbeszédet folytatni az önkormányzattal.

A koncepció, és így a Józsefvárosi Önkormányzat munkájának alapját olyan **ALAPELVEK** alkotják, amelyek intézményesítésre és érvényesítésre kerülnek a szakpolitikában és az önkormányzat működésében is. Ezek az alapelvek a következők:

- közérthetőség
- átláthatóság
- akadálymentes hozzáférés
- méltányosság
- szolidaritás.

Ahhoz, hogy a koncepció a gyakorlatban is megvalósuljon, az alapelveket a következő **OPERATÍV ELVEK** egészítik ki:

- a közös munka alapja a bizalom és együttműködés
- az önkormányzati munka középpontjában az ember van
- a közösségi érdekvédelem hasznos tevékenység
- a kritika a párbeszéd kezdete
- a velünk beszélj, ne rólunk! elve

Hogyan készült a részvételi koncepció?

Ennek a koncepciónak egy korábbi, a Józsefvárosi Polgármesteri Hivatal (a továbbiakban: Hivatal) Polgármesteri Kabinete által belső munkaanyagként használt változata alapján kezdett működni az országban elsőként a Közösségi Részvételi Iroda, amely 2020 márciusa óta dolgozik azon, hogy a józsefvárosi lakosok a korábinál aktívabban bele tudjanak szólni az önkormányzat működtetésébe. A koncepció jelen változatát a Közösségi Részvételi Iroda munkatársai írták, beépítve az elmúlt három év során összegyűjtött tapasztalatokat és visszajelzéseket a kerületi lakosok, civil szervezetek és közösségek részéről. A koncepció munkaanyagát a Hivatal vizsgálta megvalósíthatósági szempontból, majd a módosított koncepció 2022 elején társadalmi véleményezésre lett bocsátva.

A társadalmi véleményezés során az anyag megjelenítésre került a Józsefvárosi Önkormányzat honlapján és egyéb online felületein és írásban érkezhettek a vélemények, visszajelzések. A koncepció célzottan megküldésre került a kerületben működő civil szervezeteknek, valamint az önkormányzat intézményeinek és gazdasági társaságainak is. Ezen kívül egy online műhelybeszélgetés is megtartásra került, ahol a koncepciót szervezetek és magánszemélyek is véleményezhették műhelymunka keretében. A társadalmi egyeztetés 2023. április 23-tól május 10-ig tartott.

Mit jelent a részvétel?

A részvétel folyamat és nem egyszeri beavatkozás. Noha léteznek önálló részvételi projektek is (pl. egy konkrét tér közös megtervezése), a részvételi önkormányzat csak *hosszú távon és rendszerszinten* tud megvalósulni. A részvételi önkormányzás szakirodalmában két elméleti keretrendszer a legelterjedtebb. Az egyik az Európa Tanács által felkért Nemzetközi Civil Szervezetek Konferenciája által írt „A döntéshozatalban való állampolgári részvétel jó gyakorlatának kódexe” című 2009-es dokumentum, amely az állampolgári részvétel négy fokozatát különbözteti meg: tájékoztatás, konzultáció, párbeszéd és partnerség. A másik Sherry

Arnstein amerikai kutató 1969-es klasszikus tanulmánya a közösségi részvétel létrájáról,¹ amely nyolc lépcsőfokot különböztet meg alulról felfelé haladva: manipuláció, terápia, tájékoztatás, konzultáció, közeledés/lenyugtatás, partnerség, átruházott hatalom és állampolgári ellenőrzés. Ez a megközelítés tovább megy, mint az Európa Tanács modellje, amely a részvétel legmagasabb fokának az önkormányzat és az érintett egyének és szervezetek valós partnerségét tekinti. Az arnsteini modell szerint a részvétel legmagasabb foka az, amikor a hatalomban lévők egy az egyben átadják a döntés lehetőségét az érintetteknek. Az alábbiakban a két modellre párhuzamosan építünk.

1. Tájékoztatás

Noha a tájékoztatás önmagában még nem jelent állampolgári részvételt, elengedhetetlen alapját képezi annak, hogy az állampolgárok, közösségek és civil szervezetek bele tudjanak szólni az őket érintő döntésekbe. A tájékoztatás egyirányú folyamat, amelynek célja, hogy a helyi polgárok átlássák és értsék az őket érintő folyamatokat, ügyeket és kérdéseket. Ahhoz, hogy egy információs fórum, felhívás vagy önkormányzati honlap teljesítse ezt a minimumkövetelményt, elengedhetetlen, hogy az információk valóságok legyenek és közérthetően legyenek megfogalmazva.

A 2020-2022-es időszakban a részvételi működés tekintetében ennek a lépcsőfoknak a megvalósításába fektette a Józsefvárosi Önkormányzat a legtöbb energiát. Az önkormányzat bevezette az átláthatóságra vonatkozó *Ez a Minimum!* programot, közérthető, átlátható és ügyfélbarát digitális felületeket alakított ki (honlapok, mobilalkalmazás, közterületi hirdetőfelületek) és az önkormányzati tájékoztatás területén a közérthetőségre és az akadálymentességre törekszik, hogy minden állampolgár hozzájusson a számára fontos információkhoz függetlenül iskolai végzettségétől, értelmi képességétől vagy anyanyelvétől.

2. Konzultáció

A konzultáció azt jelenti, hogy az önkormányzat kikéri és figyelembe veszi a lakosság és a civil szervezetek véleményét, de a végső döntést maga hozza meg. Ez a folyamat akkor tud őszinte lenni, ha az önkormányzat világos és korrekt információkat ad, minden érintettet meghív, megfelelő és egyenrangú feltételeket biztosít a részvételre és átláthatóan megfogalmazza a véleményezés kereteit (kiket érint; mibe lehet beleszólás; mibe nem; ki és hogyan fogja meghozni a végleges döntést). Fontos a visszajelzés, vagyis a lakosság tájékoztatása a folyamat eredményeiről és arról, hogy mit és mit nem vettek figyelembe a javaslataikból a szakértők és a döntéshozók. Minden konzultációs folyamatnak egyértelműnek, átláthatónak és jól dokumentálnak kell lenni.

A 2020-2022 időszakban a Józsefvárosi Önkormányzat több tucat konzultációs folyamatot valósított meg különböző koncepciók és jogszabályok, valamint konkrét közterületi fejlesztések területén, többek között az alábbi témákban:

- Gyerekbarát Józsefváros koncepció
- önkormányzati házak házirendje
- közterülethasználati rendelet
- Lakásrendelet
- Vagyongazdálkodási terv
- Civil stratégia
- Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Program
- Tbiliszi téri játszótér

---

¹ Arnstein, S. R. (1969) A Ladder Of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224.

- Horváth Mihály tér
- Bacsó Béla utca megnyitás
- Práter és Tömő utca
- Losonci tér
- Szeszgyár köz
- Csarnok, Magdolna, Népszínház forgalomcsillapítás

3. Párbeszéd

Az önkormányzat és az állampolgárok vagy szervezeteik közötti párbeszédet bármely fél kezdeményezheti. A párbeszéd egyik formája, ha az önkormányzat és a lakosság között rendszeresen történik nyilvános kommunikáció a kerület ügyeiről és a közös érdekekről. Az együttműködésen alapuló párbeszéd egy konkrét szakpolitika kialakítását tűzi ki célul, így hosszabb és módszeresebb és jellemzően közös állásfoglalást vagy jogszabályt eredményez.

A 2019-2022 időszakban a Józsefvárosi Önkormányzat a törvénynek megfelelően évente tartott közmeghallgatást, amelyen bárki írásban vagy szóban feltehet kérdést vagy megoszthatja véleményét, valamint újdonságként minden kerületi negyedben évente egyszer tartott ún. közösségi fogadóórát, ahol a lakosok közösségként találkozhattak választott képviselőikkel. Minden képviselőnek, alpolgármesternek és a polgármesternek is előre meghirdetett, rendszeres fogadóórája van, ahol a lakosok személyesen tudnak velük találkozni. A Józsefvárosi Önkormányzat ezen kívül több olyan egyeztető fórumot kezdeményezett, amelyek rendszeres megtartásával biztosíthatja, hogy a különböző közösségek és az önkormányzat között kiszámítható és közvetlen kommunikáció alakulhasson ki. Ilyen például a Józsefvárosi Egyházak és Vallási Közösségek Tanácsa, a Kábítószerügyi Egyeztető Fórum, a Józsefvárosi Áldozatsegítő Szakmai Együttműködési Rendszer, valamint a Civil fórum, de ezek közé lehet sorolni a 2021-ben bevezetett önkormányzati házakban tartott lakógyűléseket is. Az új szabályozás értelmében már az érintett civil szervezetek is meghívást kapnak a Tervtanács ülésére.

4. Partnerség

Partnerség akkor tud megvalósulni, ha egy adott ügyben a polgárok és az önkormányzat képviselői nagyjából egyenlő mértékben tudnak beleszólni a döntésekbe, közösen valósítanak meg programokat vagy közös felelősséget vállalnak valamiért. Ilyen lehet, ha például egy adott testületben az önkormányzat és a lakóközösség képviselőinek szava(zata) ugyanannyit ér vagy ha egy ügyben a döntést vagy a megvalósítást az önkormányzat a lakosságnak vagy egy szervezetnek adja át (ez azonban nem egyenlő pl. a szociális feladatok kiszervezésével vagy egy projekt alvállalkozóval történő megvalósításával). Ehhez az önkormányzatnak képesnek kell lennie bizonyos kompetenciákat átengedni a polgároknak vagy a polgárok egyes csoportjainak, a polgároknak pedig akarniuk kell felelősséget vállalni a döntésekért és ezek közösségi megvalósításáért.

5. Átruházott hatalom és állampolgári ellenőrzés

Az átruházott hatalom és az állampolgári ellenőrzés azt jelenti, hogy egy adott kérdésben az önkormányzat egy az egyben átadja a döntés lehetőségét azoknak, akiket a döntés érint. A kettő között a különbség az, hogy az átruházott hatalom esetében egy adott téma vagy terület egy részénél történik ez meg, az állampolgári ellenőrzés pedig amikor a döntés teljes egészében az érintettekhez kerül.

A 2022 óta Józsefvárosban megvalósított részvételi költségvetés az átruházott hatalom egy példája, amelyben nagyon erős a partnerségi elem is. A folyamat során a képviselő-testület az önkormányzati költségvetés egy részét elkülöníti a lakossági ötletek megvalósítására, majd a

végző döntést is a lakossági szavazás alapján hozza meg. Az állampolgári ellenőrzés klasszikus példája a népszavazás.

Mit nem jelent a részvétel?

A részvétel nem vezet automatikusan konszenzushoz, sőt, a széles körű részvétel konfliktusokat és feszültségeket generálhat különböző érdekű és értékrendű csoportok között. Mindezt nem szabad negatív következménynek tekinteni, hiszen az ilyen jellegű konfliktusok a felszín alatt mindig jelen vannak és felszínre hozásuk alkotó energiát teremthetnek a közös problémák megoldásához.

A részvétel eszközei és fórumai nem leváltják, hanem kiegészítik a meglévő képviseleti intézményeket, vagyis a részvételi folyamatok nem a választott képviselők munkáját helyettesíti, hanem azt teszi mélyebbé, átgondoltabbá és összetettebbé.

A részvétel intézményesítése nemcsak az önkormányzattól, hanem a kerületben élő polgároktól is megköveteli a kultúraváltást, hiszen egy jól működő részvételi önkormányzatban az egyéni kijárást a közösségi párbeszéd és érdekérvényesítés váltja fel, ami fejleszti a lakók szerveződési képességeit.

A közösségi részvétel létrája modell alapján nem minden „részvételi” vagy „közösségi” címkével ellátott folyamat teremti meg az érdemi részvétel feltételeit. A féle létra két alsó foka azokat a helyzeteket írja le, amelyekben a döntéshozók, politikusok vagy szakemberek a részvétel szlogenjével a lakosságot megvezetik vagy lenyugtatják.

A részvétel valójában **manipuláció**, ha a döntés már megszületett és a hatalom képviselője (kormány, önkormányzat, politikus, képviselő vagy akár szakember) csak a polgárok bólintását akarja utólag megszerezni, de erről nem tájékoztatja őket. Intézményes értelemben manipuláció az is, ha a „részvételt” csak kommunikációs szinten kezelik és nem rendelnek hozzá megfelelő szakmai tudást, erőforrást és infrastruktúrát.

A **terápiás** célú „részvétel” esetén a kezdeményezők nem akarnak valódi beleszólást biztosítani, de szeretnék meg- és lenyugtatni a polgárokat azzal, hogy a részvétel *látszatát* keltik. A terápiás részvételi alkalmak következménye gyakran az, hogy az elégedetlen vagy felháborodott emberek megnyugszanak, hogy végre elmondhatták a gondjukat, miközben semmilyen biztosítékot nem kaptak arra, hogy a kéréseikből bármi is megvalósul. Ilyen helyzet lehet például az, amikor úgy tartanak meg egy lakossági fórumot, hogy ott bárki elmondhatja a véleményét, problémáját, de ezek nincsenek rögzítve, nincs eljárásrend arra vonatkozóan, hogy mi történik a véleményekkel, nincs felelős rendelve a megoldáshoz és nincs utánkövetés.

Fontos még ezen kívül, hogy a részvétel **nem eszközgyűjtemény**. A részvételi folyamatokban nagyon fontos szerepet játszanak a kreatív módszerek és eszközök, de nem szabad egyenlőség jelet tenni a részvétel és az egyes részvételi eszközök között. Az egyes módszereknek, pl. részvételi költségvetés, közösségi gyűlés, állampolgári tanács, közösségi tervezés és az egyes eszközök pl. facilitált beszélgetés, játékosított fórum mind egy összetett és átgondolt (intézmény)rendszer részének kell lennie, ami nem egyes alkalmakból vagy eseményekből áll, hanem a végző célja, hogy az állampolgárok valóban befolyásolni tudják életüket, környezetüket és közös jólétüket.

Kik vesznek részt?

A részvételi önkormányzás minden a kerületben élő embert és itt működő vállalkozást, szervezetet, intézményt érint és a célja, hogy mindenki – társadalmi háttérétől vagy helyzetétől függetlenül – a magáénak érezze az önkormányzatot és bele tudjon szólni az őt érintő döntésekbe és folyamatokba.

Ezzel együtt fontos meghatározni az egyes részvételi folyamatoknál, hogy kik a közvetlenül és közvetetten érintettek és érdekelték és kiknek a részvételére számít elsősorban az önkormányzat. Ha ugyanis az önkormányzat részvételi folyamatainak célcsoportja mindig a teljes lakosság, akkor ezek a folyamatok nemcsak kimerülhetnek és elhasználódhatnak, hanem kirekesztővé is válhatnak. Ennek oka, hogy az mindig legalábbis részben az egyén vagy csoport társadalmi státuszán múlik, hogy ki és hogyan vonódik be egy adott folyamatba és a részvétel önmagában nem szünteti meg a hatalmi különbségeket.

Vagyis minden egyes részvételi folyamat vagy feladat előtt szükséges átgondolni a bevonandók körét, valamint a bevonás és elérés módját és eszközeit. Egy-egy konkrét esetben az érintettek köre lehet akár szélesebb, akár szűkebb, pl. itt tanulók, itt dolgozók, vállalkozók, negyedek lakói, informális közösségek stb. attól függően, hogy milyen területen és milyen beavatkozásról vagy döntésről van szó. A részvételi folyamatok tervezésekor az önkormányzatnak mindig különös figyelmet kell fordítania a sérülékeny csoportok képviselőire, mint pl. a gyerekek, idősek, romák, fogyatékos emberek, szegénységben élők, nők, hajléktalan emberek és a menekültek és bevándorlók és elhárítsuk az akadályokat a részvételük elől, valamint megtegyük a megfelelő lépéseket az ő elérésükre és érdemi bevonásukra.

Minősbiztosítás a részvételi folyamatokban

Annak érdekében, hogy a részvételi folyamatok bevonóak, igazságosak és érdemiek legyenek és elkerüljék mind a manipulációt, mind pedig a terápiát, az alábbi kérdéseket és szempontokat minden „részvételinek” azonosított folyamat, projekt, program, kezdeményezés, eljárás stb. esetében érvényesíteni kell a Józsefvárosi Önkormányzat munkájában.

- **Ki hiányzik az asztaltól?**

Minden részvételi folyamatnál a legfontosabb kérdés, hogy ki az, aki hiányzik az asztaltól, vagyis melyik társadalmi csoport nincs képviselve, különös tekintettel a sérülékeny csoportokra. Mindig ki kell dolgozni egy elérési és mozgósítási stratégiát arra, hogy hogyan érjük el a szisztematikusan hiányzó csoportokat és az adott helyzetben különösen fontos, de jelen nem lévő/be nem vont érintetteket (akár erősebb, akár gyengébb csoporthoz tartoznak).

- **Lassú demokrácia**

A valódi demokrácia nehézkes, ciklikus, vissza-visszatér egy témához, nem mindig fókuszált, és sok teret enged a párbeszédre, vitára. Emiatt a lassúság a mély részvétel szerves része, amit értéknek és nem tehernek kell tekinteni, és megfelelő hosszúságú időt kell rá szánni.

- **Kézzelfogható eredmények**

A demokrácia lassúsága nem jelentheti a kézzelfogható eredmények hiányát. A részvételi megközelítés halálát jelentheti az, ha a részvétel a részvételért van. A részvételi program csak akkor lehet sikeres, ha hozzájárul a józsefvárosi lakók jólétének növeléséhez.

- **Biztonságos terek**

Az érdemi párbeszédhez olyan tereket kell kialakítani, amikben a különböző szempontból érintett és érdekelt felek meg tudnak nyílni és veszélyérzet vagy fenyegetettség nélkül hozzá tudnak szólni a számukra fontos témákban. A beszélgetéseket, foglalkozásokat és közös munkát megfelelő és rugalmas eszközökkel kell facilitálni, ami a felmerülő konfliktusokat is békésen és konstruktívan segít kezelni.

- **Intézményesítés**

A részvétel nem egy projekt vagy eszköz, hanem egy megközelítésmód és szemlélet. Ahhoz, hogy ez ne pontszerűen valósuljon meg, önkormányzati vezetéseken túl is megmaradjon és a józsefvárosiak is magukénak tekintsék, intézményesíteni kell. A részvétel elveinek az önkormányzati munka, gondolkodás és eljárásrendek szerves részévé kell válnia.

- **Kreativitás**

Az intézményesítés nem szabad, hogy egyet jelentsen a bürokratikus működéssel, azért kiemelten fontos az olyan terek, folyamatok és eszközök használata és támogatása, amelyek a kreativitást, az innovációt és a megszokottól elértő megközelítéseket serkentik.

- **Folyamatban gondolkodás**

Nem a forma számít, hanem a folyamat, amibe ágyazódik. Például: nem az a lényeg, hogy legyen fogadóóra, hanem az, hogy oda átlátható legyen a bejutás és világos legyen, mi történik a megkeresésekkel, vagyis a polgár megkapja a megfelelő tájékoztatást, a döntéshozó pedig számonkérhető legyen.

- **Tanuló önkormányzat**

A részvételi folyamatokban mindenki folyamatosan fejlődik és tanul és annak az önkormányzatnak, amely részvételi akar válni, el kell fogadnia a saját maga tökéletlenségét. A részvételi önkormányzás kialakítása folyamatos tanulást, változást, hibázást és újragondolást igényel mind az önkormányzat, mind a lakosság részéről.

A részvétel intézményesítése

Az alapok: ügyfélbarát működés és közösségfejlesztés

A részvételi önkormányzás megvalósításának alapvető feltétele, hogy az Józsefvárosi Önkormányzat és annak szervei, intézményei és gazdasági társaságai **ügyfélbarát és ügyfélorientált módon működjenek**, mert csak akkor lehetséges felkelteni a lakosság és a helyi szervezetek bizalmát a részvételi működés irányába, ha az alapvető szolgáltatások igénybevétele és az ügyintézés során az ügyfelek hatékony, gördülékeny és udvarias működést tapasztalnak. Ennek érdekében folyamatosan szükség van a munkatársak képzésére, az ügyfélkapcsolatok monitorozására, értékelésére és fejlesztésére, valamint a bürokratikus folyamatok egyszerűsítésére, csökkentésére és közérthetővé és hozzáférhetővé tételére.

A részvételi működés másik feltétele, hogy az önkormányzat időt, pénzt és energiát szánjon a **kerületi közösségek fejlesztésére**. Egymástól elszigetelt, egymástól tartó vagy egymással bizalmatlan emberek – vagyis a csak gyenge szálakkal kapcsolódó helyi társadalom – nem képes arra, hogy közösségeket alkosson, megszervezze magát és képviselje az érdekeit, bármennyi részvételi lehetőséget is biztosít az önkormányzat. Vagyis nagyon fontos, hogy az önkormányzat kulturális, közművelődési és civil tevékenységének kifejezetten célja legyen az emberek közötti kapcsolatok és a közösségek erősítése, és ez a szemlélet áthassa az intézmények és a gazdasági társaságok munkáját is.

Fokozatos fejlesztés

Mivel a részvételi koncepció egy meglévő és számos rutinnal, beidegződéssel rendelkező intézményes környezetbe illeszkedik, különös hangsúlyt kell fektetni **az önkormányzati működés fejlesztésének fokozatosságára**, és el kell fogadni, hogy a kultúraváltást övező szervezeti ellenállás vagy akár a kezdeti lakossági érdektelenség természetes jelenségek. A részvételi önkormányzás kialakítása egy sokéves és hosszú távú folyamat.

A fokozatosság azt jelenti, hogy a részvételi elvek megvalósulása egyrészt **„bentről kifelé”** történik, kezdve, a képviselő testülettel és a polgármesteri hivattal majd kiterjesztve azt az önkormányzat intézményekre és gazdasági társaságokra. Mivel a részvétel nem lehet elszigetelt program az önkormányzatban, hanem a szakpolitikákat átfogó horizontális működési elvként kell megjelennie, a konkrét lépéseket és programokat az egyes szakterületek felelőseivel egyeztetve kell kialakítani.

Fontos, hogy a közérthető, ügyfélbarát és részvételi működés a Józsefvárosi Önkormányzat gazdasági társaságainál és intézményeinél is a Polgármesteri Hivatalhoz hasonló súlyban jelenjen meg, hiszen a lakosság az önkormányzati szolgáltatásokkal tömegesen elsősorban ezeken a gazdasági társaságokon és intézményeken keresztül részesül. A részvételi kultúra fokozatos bevezetésének és fejlesztésének kulcsa, hogy a Közösségi Részvételi Iroda folyamatosan biztosítsa a Polgármesteri Hivatal, az intézmények és a gazdasági társaságok közérthetőség, valamint az ügyfélbarát és bevonó működésének **minőségbiztosítását** és biztosítsa a **megfelelő képzéseket, a rendszeres egyeztetések lehetőségét és a szakmai támogatást.**

Másrészt a koncepció a részvételi elvek megvalósulásának **„lentől felfele”** történő megvalósítását javasolja, vagyis a tájékoztatás minimumcéljától fokozatosan eljutva a hatalommegosztás fejlettebb szintjéig, a partnerségig. Mivel az önkormányzaton belül régóta bevett szokásokat, gyakorlatokat és eljárásrendeket kell megváltoztatni, a változás fokozatosan tud csak megvalósulni. A folyamat elején különösen fontos az önkormányzat részéről a *közérthető tájékoztatás* és a *„passzív” részvétel*, vagyis a nyitottság az állampolgári ötletekre és javaslatokra. Ezt az alapvető nyitottságot egészíti ki fokozatosan az *aktív részvétel*, vagyis a konzultációk és az egyre intenzívebb párbeszéd és partnerség a lakossággal, illetve az állampolgári aktivitás és szerveződés támogatása.

A részvétel szintjeivel kapcsolatos célok

A részvétel különböző szintjeivel kapcsolatban a következő célokat érdemes kitűzni a Józsefvárosi Önkormányzat számára a következő 5 évre:

Tájékoztatás: Ennek a lépcsőfoknak az esetében alapvetően a Polgármesteri Hivatalt illetően a bevett jó gyakorlatok fenntartására van szükség, illetve ezek kiterjesztésére az önkormányzat összes intézményére és gazdasági társaságára.

Konzultáció: Ennek a lépcsőfoknak az esetében a bevett jó gyakorlatok fenntartására, a munkatársak képzésére, a folyamatos minőségbiztosításra, illetve kodifikációra van szükség, illetve ezek kiterjesztésére a Józsefvárosi Önkormányzat összes intézményére és gazdasági társaságára.

Párbeszéd: Ennek a lépcsőfoknak az esetében arra van szükség, hogy a Józsefvárosi Önkormányzat folytassa a megkezdett rendszeres lakossági és szervezeti egyeztetési lehetőségeket, jelentősen fejlessze a fenti egyeztető fórumok rendszeres és átlátható működését, valamint elkezdje érdemben működtetni a Helyi Esélyegyenlőségi Programot felügyelő fórumot (HEP Fórum). Ezen kívül szükség van a lakossági fórumok, közösségi fogadóórák és

egyéb műhelyek elmélyültebb részvételt lehetővé tevő módszertanának, valamint a párbeszéd során megszületett vállalások utánkövetésének és a számonkérhetőségének folyamatos fejlesztésére.

Partnerség: Ennek a lépcsőfoknak az esetében arra van szükség, hogy a partnerségben megvalósult döntéshozatal minél több esetben megvalósulhasson (pl. nagyobb közterületi fejlesztések esetében a konzultációt felváltsa a partnerség), illetve fontos további erőforrásokat fektetni a részvételi költségvetés folyamatos fejlesztésébe és hosszú távú kodifikációjába. Hosszabb távon fontos volna ennek a megközelítésnek a bevezetésére a Józsefvárosi Önkormányzati intézmények és gazdasági társaságok ügyében.

Átruházott hatalom és állampolgári ellenőrzés: Ennek a lépcsőfoknak az esetében arra van szükség, hogy az önkormányzat intézményesítse a már létező folyamatokat, hasonlóan a Józsefvárosi Közösségekért kitüntetés esetében, ahol a képviselő-testület rendeletbe foglalta a közösségi jelölés és a közönségzavazás szükségességét. Ezek közül a legfontosabb a részvételi költségvetés intézményesítése és hosszú távú kodifikációja, valamint annak a vizsgálata, hogy ezt hogyan lehet olyan formában tovább fejleszteni, amelyben nem csak projektalapon valósuljanak meg a lakossági ötletek, hanem a lakossági igények Józsefvárosi Önkormányzat költségvetési prioritásaira is hatással lehessenek. Ezen kívül folyamatosan új területek felfedezésére van szükség, ahol ez a működés megvalósulhat.

Jogszabályok és belső szabályzatok

A részvételi önkormányzás intézményesítéséhez nem elég az önkormányzati dolgozók képzése és attitűdjeinek, gyakorlatainak megváltoztatása, hanem szükség van arra, hogy a képviselő-testület és a Hivatal működését meghatározó **jogszabályok és szabályzatok is biztosítsák a társadalmi részvétel kereteit**. Hasonlóan a városfejlesztési dokumentumoknál elvárt partnerségi egyeztetésekhez, négy területen szükséges jogszabályi vagy belső szabályzati szinten intézményesíteni a részvételi folyamatokat:

- **önkormányzati rendeletek társadalmi egyeztetése:** az új kerületi rendeletek elfogadása és a jelentősebb rendeletmódosítások előtt a döntéselőkészítés részeként kötelezővé kell tenni az átlátható társadalmi egyeztetést
- **önkormányzati koncepciók társadalmi egyeztetése:** a képviselő-testület által elfogadott koncepciók és stratégiák esetében a döntéselőkészítés részeként kötelezővé kell tenni az átlátható társadalmi egyeztetést
- **közterületi fejlesztések társadalmi egyeztetése/közösségi tervezése:** a nagyobb jelentőségű közterületi fejlesztések/beavatkozások esetén a döntéselőkészítés részeként kötelezővé kell tenni az átlátható társadalmi egyeztetést és/vagy közösségi tervezést
- **részvételi költségvetés:** biztosítani kell a lakosság részvételét minden évben a kerületi költségvetésről történő döntéselőkészítésben a részvételi költségvetés módszertanával, amely a gazdasági keretekhez igazodva egyre nagyobb mértékben enged beleszólást a kerületi lakosoknak a kerületi költségvetés strukturálásában
- **kerületi polgári kezdeményezés:** be kell vezetni annak a lehetőségét, hogy a kerületi lakók vagy közösségek meghatározott számú aláírással ellátott kezdeményezését bizonyos témák esetén kötelező legyen a polgármesternek, az egyes bizottságoknak vagy akár a képviselő-testületnek tárgyalnia
- szükség van az állampolgári részvétel formának és az önszerveződő közösségek **tanácskozási jogának** reformjára a képviselő-testületi üléseken és önkormányzati bizottságokban a jelenlegi szabályozás frissítésével és kiterjesztésével.

Közösségi Részvételi Iroda

Ha egy önkormányzat tudatosan hajtja végre a részvételi fordulatot, akkor szükség van arra, hogy ez a szervezeti működésében is hangsúlyosan megjelenjen. Annak érdekében, hogy a részvétel egyelőre még sokszor újnak és ismeretlennek tűnő elvei a gyakorlatban is érvényesüljenek, a Józsefvárosi Önkormányzat a Hivatalon belül létrehozta a **Közösségi Részvételi Irodát**, amelynek célja kifejezetten a részvételi koncepcióban megfogalmazott kultúraváltás segítése a szervezeten belül és kívül, valamint a részvételi koncepcióban foglalt intézkedési terv megvalósításának nyomonkövetése.

A Közösségi Részvételi Iroda napi feladatai a következők:

- az önkormányzati dolgozók és választott képviselők képzése, tájékoztatása és támogatása a részvételi működés elsajátításában és megvalósításában;
- együttműködés a szakpolitikai területek részvételi programjainak előkészítésében és megvalósításában és az ágazatok, szakpolitikák közötti párbeszéd elősegítése;
- részvételi, kapcsolatépítő és tájékoztató programok megvalósítása és koordinálása a józsefvárosi lakosság körében az oktatás, a közösségfejlesztés és a közösségszervezés módszereivel;
- közösségi események, közösségi fogadóórák és lakossági fórumok szervezése, illetve ezek szervezésének felügyelete, amennyiben azt más szervezeti egység szervezi;
- a részvételi költségvetés szervezése;
- kommunikációs és tájékoztató tevékenység ellátása.

Intézkedési terv

Srsz	Az intézkedés címe, megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
1	Ügyfélbarát, közérthetőségi és részvételi audit.	Az ügyfélbarát, közérthető és részvételi működéssel kapcsolatos tudás, gyakorlatok és attitűdök felmérése a Józsefvárosi Önkormányzat költségvetési szerveinél, valamint a Józsefvárosi Gazdálkodási Központ Zrt-nél (JGK Zrt.) a Rév8 Zrt-nél és a Józsefvárosi Közösségeiért Nonprofit Zrt-nél (JKN Zrt A) felmérésnek külön ki kell térnie a hátrányos helyzetű csoportokkal való önkormányzati kommunikációra és ezen csoportok bevonására.	Külső szakértőkkel végzett felmérés a Polgármesteri Hivatalban, az intézményekben és a gazdasági társaságokban.	Polgármesteri Kabinet Közösségi Részvételi Iroda	2024.01.31	Beszámoló az audit eredményéről és javaslatok az intézkedési tervhez.	külső szakértők, külső szakértők díjazása	Az auditból hosszú távú intézkedési terv készül.

2	<p>Hosszú távú intézkedési terv az ügyfélbarát, közérthető és részvételi működésre</p>	<p>Az audit eredményeinek gyakorlatba ültetése és intézményesítése a Józsefvárosi Önkormányzat költségvetési szerveinél, valamint a JGK Zrt-nél a Rév8 Zrt-nél és a JKN Zrt-nél, különösen tekintettel a társadalmilag hátrányos helyzetű csoportokra.</p>	<p>Az audit eredményeinek részletes elemzése, belső és társadalmi egyeztetése az intézkedési terv benyújtása a képviselő-testületnek.</p>	<p>Polgármesteri Kabinet Közösségi Részvételi Iroda</p>	<p>2024.05.01</p>	<p>Reális és megvalósítható intézkedési terv.</p>	<p>munkatársak</p>	<p>A hosszú távú intézkedési tervet a képviselő-testület fogadja el.</p>
3	<p>Közérthető tájékoztatási szttenderdek és belső részvételi szabályzatok</p>	<p>A közérthető tájékoztatás intézményesítése a Józsefvárosi Önkormányzat költségvetési szerveiben, valamint a JGK Zrt-nél a Rév8 Zrt-nél és a JKN Zrt-nél.</p>	<p>Belső szabályzatok kidolgozása.</p>	<p>Polgármesteri Kabinet Közösségi Részvételi Iroda, Polgármesteri Kabinet, Jegyzői Kabinet, Józsefvárosi Szociális Szolgálató és Gyermekjóléti Központ (SZSZGYK), Józsefvárosi Egyesített Bölcsődék (JEB), Józsefvárosi Óvodák (JÓK), Józsefvárosi Szent Kozma</p>	<p>2024.05.01</p>	<p>Sztenderdek és belső szabályzatok elkészítése.</p>	<p>munkatársak</p>	<p>A sztenderdek és belső szabályzatokat minden új belépőnek meg kell kapnia és ezeket az ügyfelek számára is könnyen elérhetővé kell tenni.</p>

				Egészségügyi Központ (JEK), JGK Zrt., Rév8 Zrt., JKN Zrt.				
4	Rendszeres belső képzések a közérthető tájékoztatásról.	A közérthető kommunikáció elveinek és gyakorlatának megismertetése és erősítése a Józsefvárosi Önkormányzat kötségvetési szerveinél, i gazdasági társaságainál dolgozó munkatársaknál.	Évi 3 db képzés meghirdetése	Polgármesteri Kabinet Közösségi Részvételi Iroda	2023.06.01- tól folyamatos	Évente megtartott képzések és résztevők száma (min. 3 db képzés, összesen min. 50 résztevő)	Helyszín, képzést tartó munkatársak, külső szakértők	A képzés rendszeres meghirdetése.
5	Rendszeres belső képzések a közösségi részvételtől	A részvételi önkormányzás kultúrájának és gyakorlatának erősítése a Józsefvárosi Önkormányzat kötségvetési szerveinél és gazdasági társaságainál dolgozó munkatársaknál.	Évi 3 db képzés meghirdetése	Polgármesteri Kabinet Közösségi Részvételi Iroda	2023.06.01- tól folyamatos	Évente megtartott képzések és résztevők száma (min. 3 db képzés, összesen min. 50 résztevő)	Helyszín, képzést tartó munkatársak, külső szakértők	A képzés rendszeres meghirdetése.
6	Rendszeres tájékoztató alkalmak a társadalmi részvételtől, a közösségszervezésről és az	Az állampolgári aktivitással és részvétellel kapcsolatos tudás és készségek erősítése.	Évi 2 db képzés meghirdetése.	Polgármesteri Kabinet Közösségi Részvételi Iroda	2023.06.01- tól folyamatos	Évente megtartott képzések és résztevők száma (min. 2 db képzés, min. 30 db résztevő)	Helyszín, széles körű kommunikáció, képzést tartó munkatársak, külső szakértők	

	érdekvédelemről a lakosságnak.							
8	Önkormányzati egyeztető fórumok felülvizsgálata	A létező önkormányzati egyeztető fórumok (Józsefvárosi Egyházak és Vallási Közösségek Tanácsa, Kábítószerügyi Egyeztető Fórum, Józsefvárosi Áldozatsegítő Szakmai Együttműködési Rendszer, Civil fórum, Önkormányzati Érdekegyeztető Fórum, Józsefvárosi Egyházak és Vallási Közösségek Tanácsa) működésének felülvizsgálata.	Összefoglaló értékelés a létező egyeztető fórumok működéséről és javaslat az intézkedési tervhez. .	Humánkapcsolati Iroda, Polgármesteri Kabinet Közösségi Részvételi Iroda	2023.10.01	Eljárásrend kiadása.	munkatársak, egyeztető fórumok vezetői	A hosszú távú és fenntartható működésről intézkedési terv készül.
9	Egyes önkormányzati rendeletek társadalmi egyeztetése	Az új kerületi rendeletek elfogadása és a jelentősebb rendeletmódosítások előtt kötelező és átlátható társadalmi egyeztetés a döntéselőkészítés részeként	Részvételi rendelet elfogadása.	Polgármesteri Kabinet Közösségi Részvételi Iroda, Jogi Iroda	2023.10.31	rendelet elfogadása	munkatársak	

10	Önkormányzati koncepciók társadalmi egyeztetése	A képviselő-testület által elfogadott koncepciók és stratégiák előtt kötelező és átlátható társadalmi egyeztetés a döntéselőkészítés részeként	Részvételi rendelet elfogadása.	Polgármesteri Kabinet Közösségi Részvételi Iroda, Jogi Iroda	2023.10.31	rendelet elfogadása	munkatársak	
11	Közterületi fejlesztések társadalmi egyeztetése/közösségi tervezése	A nagyobb jelentőségű közterületi fejlesztések/beavatkozások esetén kötelező és átlátható társadalmi egyeztetés és/vagy közösségi tervezés.	Részvételi rendelet elfogadása.	Polgármesteri Kabinet Közösségi Részvételi Iroda, Városépítészeti Iroda, Rév8 Zrt., Jogi Iroda	2024.02.01	rendelet elfogadása	munkatársak	
12	Részvételi költségvetés	Annak biztosítása, hogy a lakosság minden évben részt tudjon venni a kerületi költségvetésről történő döntéselőkészítésben a részvételi költségvetés módszertanával, amely a gazdasági keretekhez igazodva egyre nagyobb mértékben enged beleszólást a kerületi lakosoknak a kerületi költségvetés strukturálásában	Részvételi rendelet elfogadása.	Polgármesteri Kabinet Közösségi Részvételi Iroda, Pénzügyi és Költségvetési Ügyosztály, Jogi Iroda, Polgármesteri Kabinet	2024.03.01	rendelet elfogadása.	munkatársak	

13	Kerületi polgári kezdeményezés	Azon lehetőség bevezetése, hogy a kerületi lakók vagy közösségek meghatározott számú mennyiségű aláírásának birtokában bizonyos témákat kötelező legyen a polgármesternek, az egyes bizottságoknak vagy a képviselő-testületnek tárgyalnia	Részvételi rendelet elfogadása.	Polgármesteri Kabinet Közösségi Részvételi Iroda, Jogi Iroda	2023.12.01	rendelet	munkatársak	
14	Önszerveződő közösségek tanácskozási jogának reformja.	Önszerveződő közösségek tanácskozási jogának megreformálása a képviselő-testületi üléseken és önkormányzati bizottságokban.	Az elavult szabályozás frissítése és kiterjesztése.	Polgármesteri Kabinet Közösségi Részvételi Iroda, Jogi Iroda	2023.06.30	rendelet	munkatársak	